

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МОЛДОВА–ЄС

Ключові слова: ЄС, Молдова, інтеграція, відносини.

Keywords: EU, Moldova, integration, relations.

Республіка Молдова є невеликою країною у Східній Європі. На півночі, сході та півдні вона межує з Україною, а на заході з Румунією. У червні 1990 р., ще у складі СРСР, Молдова проголосила свій суверенітет, а через рік, 27 серпня 1991 р., здобула незалежність і вийшла з Радянського Союзу. У 1991–1992 рр. країна отримала визнання незалежності держави і стала членом Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ та інших міжнародних організацій [4]. Ще з другої половини 1990-х рр. Молдова висловлювала намір приєднатися до Європейського Союзу, однак незважаючи на це, історія цієї інтеграції є довгою та складною. Адже протягом багатьох років незалежності зовнішня політика країни змінювалась і не була послідовною, розриваючись між Заходом та Сходом.

Тільки з початком повномасштабної війни РФ проти України Кишинів разом з Києвом подали заявку на членство в ЄС у березні 2022 р. А вже у червні того ж року отримали статус країн-кандидатів [1]. Із одного боку, Молдова є країною з мовними, культурними та історичними зв'язками з Євросоюзом, адже її сусід та найбільший партнер – Румунія – є членом ЄС із 2007 р. Із іншого боку, – це країна, яка міцно пов'язана зі своїм радянським минулим і Росією, яка сприймає цілий пострадянський простір як сферу свого впливу. Ключовими елементами цього є: радянська ментальність і ностальгія у певній частині населення, економічна залежність від Росії, російськомовні меншини, що становлять 20–30 % населення Молдови, а також існування орієнтованого на Росію сепаратистського регіону Придністров'я, де розташовані російські війська та база. Усе це ускладнює процес європеїзації Молдови, а саме вступ до Європейського Союзу та повну інтеграцію країни у «західний світ» [2].

Ідея співпраці з Європейським Союзом просувалась урядами Молдови з моменту здобуття незалежності від Радянського Союзу в 1991 р., тоді як її інтеграційні прагнення були оголошені в другій половині 1990-х рр. Цікаво, що європейські прагнення висловлювали комуністи, які керували Молдовою протягом більшої частини 2000-х рр. А політичні еліти, які прийшли до влади в 2009 р., зробили інтеграцію з ЄС своїм головним пріоритетом.

Уперше інтеграційні прагнення висловив Президент Петро Лучинський у грудні 1996 р. [2]. Його уряд спочатку прагнув стати асоційованим партнером ЄС. Але це прагнення зустріло холодну реакцію з боку ЄС, який поставив на перше місце наголос на імплементації Угоди про партнерство та співробітництво, що набула чинності в 1998 р. До того ж із моменту запуску Пакту стабільності для Південно-Східної Європи в 1999 р. влада Молдови докладала зусиль, щоб приєднатися до цієї нової ініціативи ЄС.

Важливо те, що були сприятливі внутрішні умови для просування європейської орієнтації. Згідно з опитуванням, проведеним у першій половині 2000-х рр.,

60 % населення Молдови мали дуже або досить позитивне ставлення до ЄС, на відміну від 6 % – проти [2]. Проте лише одна третина вважала себе «європейцями». Переважна більшість підкреслила важливість хороших відносин із Росією [2]. Проєвропейський наратив рідко супроводжувався діями з боку уряду країни.

ЄС, зі свого боку, спочатку не бажав зміцнювати відносини з Молдовою, оскільки її сприймали як політично та економічно нестабільну країну, яка постраждала від придністровського конфлікту, де домінує Росія. Після започаткування Європейської політики сусідства у 2004 р. відбулися дві надзвичайно важливі події. 2 квітня 2004 р. сім нових держав, зокрема Румунія, приєдналися до НАТО, і відповідно західний кордон Молдови став кордоном з НАТО [4]. А вже через місяць внаслідок вступу десяти нових держав до Європейського Союзу Молдова наблизилася до ЄС. У той самий період Молдова, перша західна держава-член СНД, розпочала переговори щодо Плану дій, який було підписано 22 лютого 2005 р.

У період з 2000 до 2006 рр. ЄС виділив Молдові 173 мільйони євро, в основному в межах Технічної допомоги для Співдружності Незалежних Держав (TACIS) і Програми продовольчої безпеки. У 2007 р. Європейський інструмент сусідства та партнерства (ENPI) став основним джерелом європейської допомоги Молдові. Він передбачав 209,7 мільйонів євро для Молдови до 2010 р. [2; 3]. Шляхом бюджетної підтримки та технічної допомоги ENPI мав на меті підтримати: розвиток демократії та ефективне управління, регуляторну реформу та розбудову адміністративного потенціалу, а також скорочення бідності та економічне зростання. Важливо, що Молдова стала другим за величиною одержувачем допомоги ЄС на душу населення після палестинських територій [2].

Проте ПКРМ критикувала ініціативу Східного партнерства, яка стала офіційною програмою ЄС у 2009 р. Вона була спрямована на допомогу новим країнам-сусідам зі Східної Європи та Кавказу в надії наблизити їх до ЄС. Молдова прагнула глибшої Угоди про асоціацію, яка передбачала членство в ЄС. ЄС заявив про свою готовність розглянути нову та глибшу угоду, включно з лібералізацією вільної торгівлі та візового режиму, але за умови проведення прозорих та чесних виборів у 2009 р. До, під час і після кризи квітня 2009 р., спричиненої ймовірними фальсифікаціями на парламентських виборах та вуличними протестами в Кишиневі, які жорстко придушувалися поліцією, правлячі комуністи загалом отримали підтримку з боку ЄС в ім'я збереження політичної стабільності в Молдові та збереження курсу Молдови на європеїзацію.

Після провалу ПКРМ на парламентських виборах у Молдові 29 липня 2009 р. відкрилася нова сторінка у відносинах між Молдовою та Європейським Союзом. 8 серпня 2009 р. перемогу отримали: Ліберально-демократична партія Молдови (ЛДПМ), Демократична партія Молдови (ДПМ), Ліберальна партія (ПЛ) і Альянс «Наша Молдова», які домовилися створити правлячу коаліцію. Згідно з коаліційною угодою, ключовими пріоритетами зовнішньої політики були інтеграція в ЄС, зокрема підписання Угоди про асоціацію. У 2011 р. партнери по коаліції розпочали попередні переговори з офіційними особами ЄС щодо Угоди про асоціацію, а також, що мало бути найважливішим аспектом у короткостроковій перспективі, поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі [2]. Іншим важливим кроком влади Молдови було приєднання до Енергетичного співтовариства у 2010 р. Починаючи

з 2010 р., політичні радники ЄС також були призначені для допомоги молдовській державній реформі та спостереження за роботою державних установ Молдови.

Інтеграція Молдови в ЄС була особливо важливою для Румунії. Із погляду Румунії, зближення Молдови з ЄС було шансом відновити взаємні відносини, які постраждали за часів Радянського Союзу, шляхом розширення економічного та культурного співробітництва, забезпечення безпеки її східного кордону та виведення Молдови зі сфери впливу Росії.

Шість років правління проєвропейської коаліції, безумовно, наблизили Молдову до ЄС. Найбільшими успіхами країни в цей період стали, зрештою, підписання Угоди про асоціацію (включно з ПВЗВТ) та лібералізація візового режиму. Уряди, які змінювали один одного, утримували Молдову на проєвропейському курсі, незважаючи на сильний політичний та економічний тиск з боку Москви (зокрема і торгове ембарго та енергетичний шантаж). Проте багато реформ так і не було реалізовано, хоча й прийнято законодавчо.

Джерела та література

1. About: EU-Moldova relations. *Euractiv*. URL: <https://www.euractiv.com/topics/eu-moldova-relations/>
2. Kamil C., Kosienkowski M. Relations between Moldova and the European Union. *Centre for Eastern Studies (OSW)*. 2018. URL: https://pracownik.kul.pl/files/121903/public/calus_kosienkowski_relations_between_moldova_and_the_european_union.pdf
3. The European Union and Moldova. *Official website of European Commission*. 2021. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/12/moldova_factograph-3.pdf
4. Gheorghiu V. Moldova on the way to the European Union: distance covered and next steps to be done. *Institute for Public Policy*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11870114.pdf>

Лукашенко Артур

Національний університет «Острозька академія»

РОЛЬ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ПОДОЛАННІ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Ключові слова: *Італія, міграційна криза, мігранти, Європейський Союз.*

Keywords: *Italy, migration crisis, migrants, European Union.*

У глобалізованому світі існує велика кількість реальних і потенційних загроз, які вимагають від держав та міжнародних організацій скоординованої відповіді. Міграційна криза постає суттєвим безпековим викликом у XXI ст. Нелегальні мігранти перетинають кордони держав не лише сухопутним, але й морським шляхом. Це чітко простежується на прикладі Європейського Союзу, міграційна політика якого перебуває у стані невизначеності та поступового реформування. У той час як ЄС успішно протидіє незаконному перетину мігрантами сухопутного кордону, контроль над морською міграцією досі залишається складним завданням. Для Іспанії, Греції, та Італії це створює додаткові безпекові виклики.

Пік міграційної кризи в Європейському Союзі припав на 2015–2016 рр. Із того часу держави-члени інтеграційного об'єднання активізували свої зусилля та